

NACIONĀLAIS
ATTĪSTĪBAS
PLĀNS 2020

EIROPAS SAVIENĪBA
Eiropas Reģionālās
attīstības fonds

IEGULDĪJUMS TAVĀ NĀKOTNĒ

Nabadzības un sociālās atstumtības mazināšanas rīcībpolitiku ietekmes izvērtējums

par 2012.-2014.gadu

IZVĒRTĒJUMA REZULTĀTI

11.10.2017.

Finansējums: ESF projekts «Iekļaujoša darba tirgus un nabadzības risku pētījumi un monitorings»
(projekta ID Nr. 9.2.1.2/15/I/001)

SATURS

- ▶ Izvērtējuma mērķis un uzdevumi
- ▶ Izvērtējuma pieeja
- ▶ Politikas pasākumu izvērtējums mērķa grupās
- ▶ Mājsaimniecību / personu aizsardzība parādsaistību gadījumā
- ▶ Galvenās atziņas
- ▶ Rekomendācijas

IZVĒRTĒJUMA MĒRĶIS UN UZDEVUMI

- ▶ **Mērķis** ir veikt esošās rīcībpolitikas un īstenoto politikas pasākumu un iedzīvotāju ienākumu situāciju raksturojošo datu ietekmes izvērtējumu, lai secinātu, vai iniciētās un ieviestās politikas sniedz mērķētu ieguldījumu nabadzības un sociālās atstumtības mazināšanā.
- ▶ **Uzdevumi:**
 - **identificēt un izvērtēt izmaiņas** rīcībpolitikās, kuras vērstas uz iedzīvotāju ienākumu palielināšanu un ienākumu nevienlīdzības mazināšanu;
 - veikt padziļinātu administratīvo, apsekojumu un citu **statistikas datu analīzi**;
 - atsevišķi izvērtēt rīcībpolitiku par mājsaimniecību/personu aizsardzību vai atbalstu parādsaistību gadījumā;
 - sagatavot secinājumus un **rekomendācijas** politikas uzlabošanai un ietekmes izvērtēšanas uzlabošanai.

IZVĒRTĒJUMA AKTIVITĀTES

Izvērtējuma mērķa sasniegšanai tika veiktas šādas aktivitātes:

- ▶ Dokumentu atlase un analīze: izmaiņu un pasākumu identificēšana;
- ▶ Pasākumu ietekmes analīze izmantojot EVALSED metodiku ieguldīto resursu un sasniegto rezultātu cēloņsakarību noteikšanai
- ▶ Apsekojumu un aptauju mikrodatu analīze un ekonometriskā analīze: sociālo grupu portreti, pasākumu ietekmes izvērtējums, izmantojot avotus:
 - EU-SILC apsekojums par ienākumiem un dzīves apstākļiem par 2012., 2013. un 2014. gadu (mikrodati);
 - Latvijas Bankas 2014. gada Mājsaimniecību finanšu un patēriņa apsekojums (mikrodati);
 - FKTK 2014. gada Finanšu pratības aptauja (mikrodati);
 - ECFIN sabiedriskās domas aptauja par sociāli ekonomisko stāvokli Latvijā un ģimenes finansiālā stāvokļa izmaiņām (datu tabulas);
 - 2012. gada Eiropas dzīves kvalitātes apsekojums (mikrodati).
- ▶ 11 ekspertu intervijas, kurās pārstāvēti: Pārresoru koordinācijas centrs, LM, FKTK klientu skola, PTAC, LPS, VPP «SUSTINNO», LDDK, EAPN-Latvia, Tiesībsargs, Sociālās uzņēmējdarbības asociācija.

Politikas pasākumi

Izmaiņas
2012.-
2014.gadā

Pasākumu iedarbības mehānisms

Rezultāti

Statistiski
analizējama
ietekme
pasākumu
grupās

Sociālā drošība (aizsardzība)

- › Sociālā apdrošināšana
- › Valsts pabalsti, uzturlīdzekļi no garantiju fonda
- › Sociālie pakalpojumi
- › Sociālā palīdzība, t.sk. atbalsts / aizsardzība parādsaistību gadījumā

Statistiski
modelējama
ietekme

Materiālais atbalsts un pakalpojumi mērķa grupām

- › Brīvpusdienas skolēniem
- › Medikamentu kompensācija
- › Līdzfinansējums, ja netiek nodrošināta vieta pašvaldības PII

Daļēji
modelējama
ietekme,
nepieciešams
plašāks
ekonomisks
pētījums

Nodokļu politikas instrumenti

- › Iedzīvotāju ienākuma nodokļa likme
- › Minimālā darba alga
- › Neapliekamais minimums
- › Atvieglojumi par apgādājamajiem
- › Attaisnojamie izdevumi (izglītība, medicīna)
- › Nekustamā īpašuma nodokļa atvieglojumi daudz bērnu ģimenēm u.c. grupām
- › Samazinātā patentmaksā* (fiksēts nodoklis)
- › PVN, akcīzes izmaiņas dažādām preču grupām

Katra
konkrēta
pasākuma
izvērtēšana
vai situācijas
kopumā
vērtējums

Aktivizējošie un informējošie pasākumi mērķa grupām

- › Atgriešanās darba tirgū
- › Darba tirgū pieprasīto prasmju apguve
- › Mobilitātes atbalsts
- › Pašnodarbinātības, uzņēmējdarbības veicināšana
- › Finanšu pratības veicināšana

Tiešs atbalsts
(pabalsti,
pakalpojumi)

Ienākumu
palielināšana
no algotā darba

Strādājošo
konkurētspējas
un
nodarbinātības
paaugstināšana

Finanšu
pratības
uzlabošana**

Nabadzības
mazināšana

Nevienlīdzības
mazināšana

Sociālās
atstumtības
mazināšana

Aizsardzība/
atbalsts
parādsaistību
gadījumā

MG1

•indekss
•ienākumi

MG2

•indekss
•ienākumi

MG3

•indekss
•ienākumi

S80/
S20

Džini
koef.

MG1

MG2

MG3

MG - mērķa
grupa

ietekme

ietekme

**t.sk. izpratne par sociālo apdrošināšanu

Mērķa grupas	Pasākumi	Ietekme izvērtējuma perioda beigās
▶ Bērni un ģimenes ar bērniem	IIN atvieglojumi, NĪN atvieglojumi, veselības aprūpe bērniem, brīvpusdienas, atbalsts PII pieejamībai, valsts uzturlīdzekļi, u.c.	SA↓ IN = II ↑ NR=
▶ Iedzīvotāji 65+	Pensiju indeksācija	IN ↑ SA↓ II↑ NR↑↑
▶ Zemas darba intensitātes* mājsaimniecības	ADTP pasākumi (aktīvie darba tirgus politikas pasākumi)	Skaitis** ↓
▶ Mājsaimniecības, kurās dzīvo personas ar invaliditāti***	Atbalsts personām ar invaliditāti, nodarbinātības veicināšana, pabalsts kopjamai personai, asistenta pakalpojumi	NR ↑↑

Apzīmējumi: SA – sociālā atstumtība, IN – ienākumu nevienlīdzība, II – iedzīvotāju ienākumi, NR – nabadzības risks

↑ - pieaug, ↑↑ - pieaug vairāk kā sabiedrībā kopumā; ↓ - samazinās, = vienā līmenī

*Zemas darba intensitātes mājsaimniecības - darbības vecuma mājsaimniecības locekļu pārskata periodā nostrādāto mēnešu skaita attiecība pret kopējo mēnešu skaitu, ko mājsaimniecības locekļi teorētiski varēja nostrādāt no 0 līdz 0,2, pilnu nodarbinātību raksturo rādītājs ar vērtību 1.

**Personu skaits, kas dzīvo zemas darba intensitātes mājsaimniecībās

***Pēc EU-SILC datiem atlasītas mājsaimniecības, kurās tiek saņemts invaliditātes pabalsts.

BĒRNI UN ĢIMENES AR BĒRNIEM

- › Statistiskais portrets*
- › Pasākumu ietekme
- › Rekomendācijas

*Statistisko portretu izveidē tika izmantota pieeja analizējot mērķa grupām piederīgās mājsaimniecības divos griezumos – ar nepietiekamiem ienākumiem (bruto ienākumi zem minimālās algas uz vienu m/s locekli) un pārējās mājsaimniecības (bruto ienākumi virs minimālās algas uz vienu m/s locekli)

BĒRNI UN ĢIMENES AR BĒRNIEM

Nabadzības riskam
2014.gadā pakļauts katrs
trešais bērns

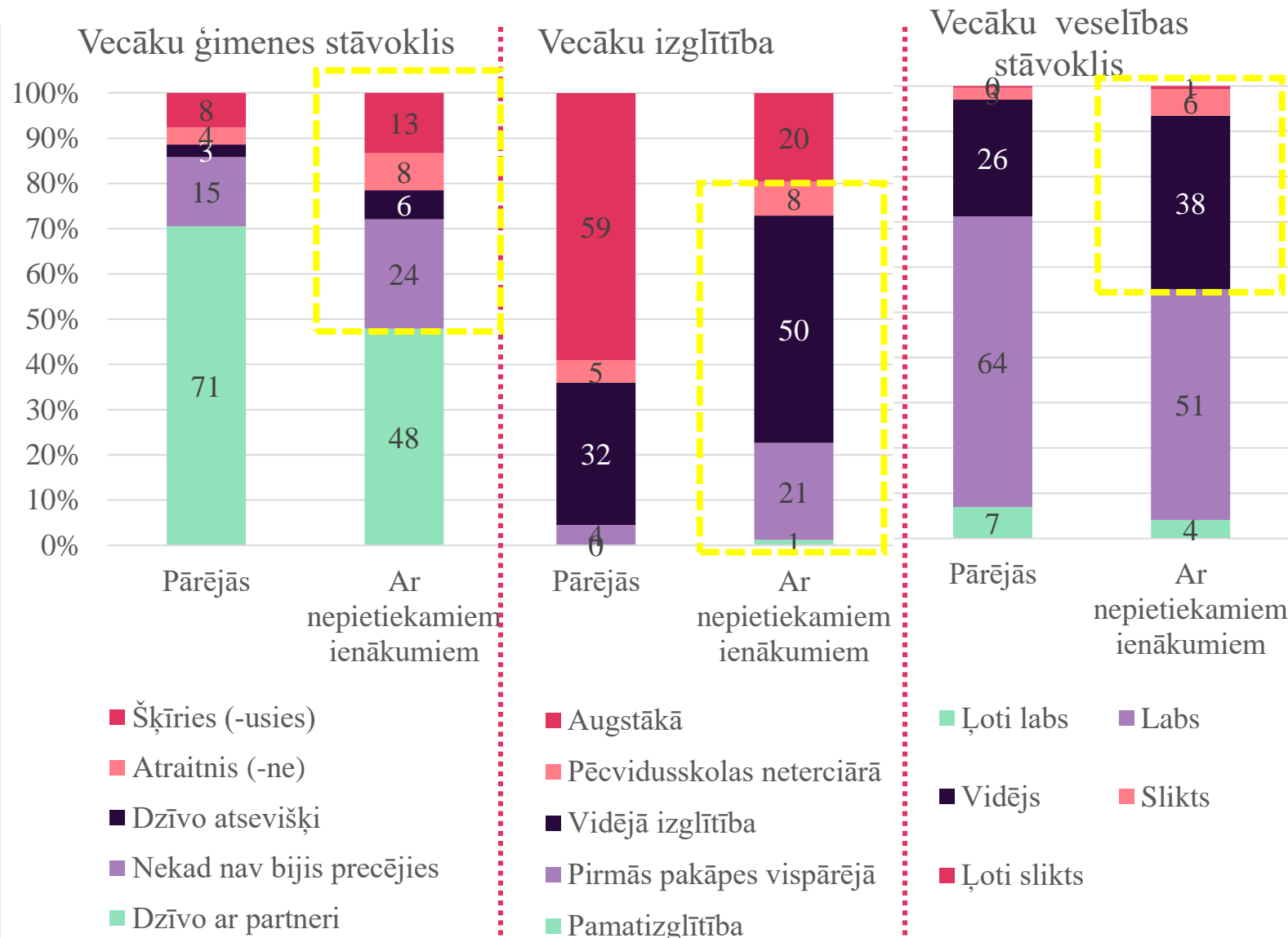
Sevišķi dziļam nabadzības riskam ir pakļauti bērni,

- ▶ kas dzīvo zemas darba intensitātes mājsaimniecībās (nabadzības risks* 82%),
- ▶ viena pieaugušā ģimenēs (37%),
- ▶ divu pieaugušo daudz bērnu ģimenēs (35%).

Nabadzības riski bērnu vecuma grupās:

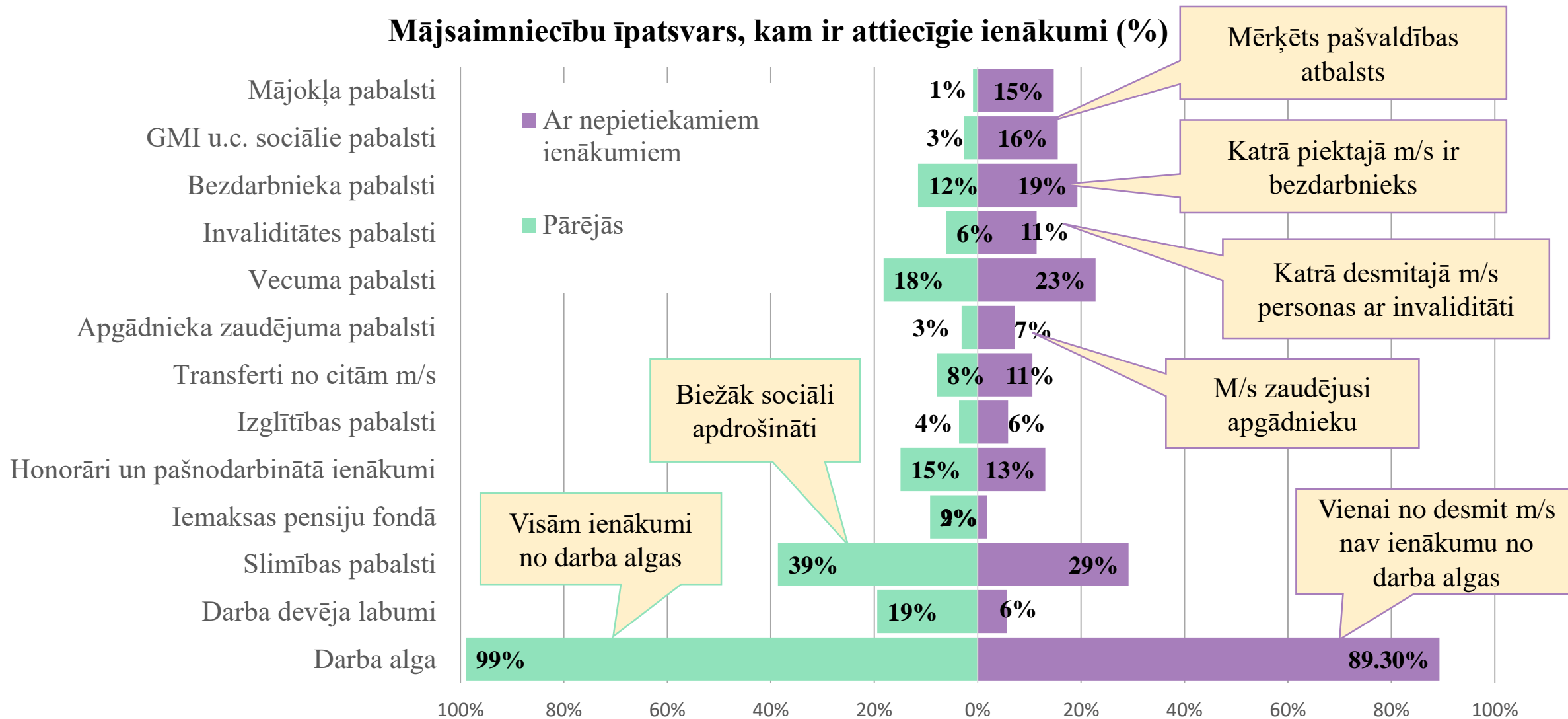
- ▶ līdz 6.g.v. 30%,
- ▶ 6-10g.v. 36%,
- ▶ 11-15g.v. 39%,
- ▶ 15-19g.v. 40%.

Salīdzinājumam: nabadzības risks ģimenei – diviem pieaugušajiem ar vienu vai diviem bērniem (15, 16%)

IENĀKUMU AVOTI ĢIMENĒM AR BĒRNIEM

Mājsaimniecību īpatsvars, kam ir attiecīgie ienākumi (%)

ĢIMENES AR BĒRNIEM

Ar nepietiekamiem
ienākumiem

Pamatpakalpojumu pieejamība* mājsaimniecībai:

Ar grūtībām pieejama primārā veselības aprūpe (29% ģimeņu), obligātās izglītības iestāde (23%); apgrūtināta pārtikas produktu pieejamība (17%); sabiedriskā transporta pieejamība (17%).

Nespēj segt neparedzētus finansiālus izdevumus – 87%.

Spēja «savilkt galus» - **32% ar lielām grūtībām**, 35% ar grūtībām, 25% ar nelielām grūtībām.

Pirkumu kredīta un aizdevumu atmaksas finansiālais slogs lielas grūtības sagādā **39% ģimeņu** un vēl 50% - nelielas grūtības.

Mājoklis ar hipotekāro kredītu – 4% ģimeņu.

Kopējo mājokļu izmaksu finansiālais slogs lielas grūtības sagādā **56% ģimeņu** (61% viena vecāka ģimenēm) un vēl 38% - nelielas grūtības.

ĢIMENES AR BĒRNIEM: PASĀKUMU IETEKME

Statistiskie portreti rāda, ka pašvaldības atbalsts ir precīzi mērķēts uz ģimenēm ar nepietiekamiem ienākumiem, tomēr atbalsta apmērs ir nepietiekams;

Izvērtējuma periodā netika īstenoti pasākumi bērnu atbalstam, kas dzīvo zemas darba intensitātes mājsaimniecībās;

Ģimenēm ar bērniem vērsto pasākumu **ietekme uz ienākumu nevienlīdzības mazināšanu ir neliela**, jo ne visi augstiem nabadzības riskiem pakļauto ģimeņu tipi varēja izjust ienākuma nodokļa atvieglojumu ietekmi (piemēram viena vecāka ģimenes ar bērniem, daudz bērnu ģimenes, zemas darba intensitātes ģimenes ar bērniem, u.tml.);

Nozīmīga pasākumu ietekme vērojama **sociālās atstumtības mazināšanas jomā**, kurā būtiskākie uzlabojumi sasniegti tieši riskam visvairāk pakļauto ģimeņu grupās, ko ietekmē ienākumu pieaugums (nodokļu atvieglojumi, valsts uzturlīdzekļi, pabalsti) un materiālā atbalsta pasākumi – brīvpusdienas 1.-3.klašu skolēniem, 100% medikamentu kompensācija, līdzmaksājums PII, u.c.);

Zemāki nabadzības riski bērniem pirmsskolas vecumā, augstākie bērniem virs 11 gadu vecumam – grupa uz kuru vērsts mazāks atbalsts.

ĢIMENES AR BĒRNIEM: IETEIKUMI

1. Nepieciešams pilnveidot un paplašināt atbalsta pakalpojumus ģimenēm ar bērniem:
 - Izveidot atbalsta sistēmu skolas vecuma bērniem, īpaši no 11 gadu vecuma (tad nabadzības risks bērniem ir augstāks):
 - Mācību gada uzsākšanas komplekti, brīvpusdienas, sabiedriskā transporta un telekomunikāciju pakalpojumu apmaksā (augstākā riska grupām);
 - Atbalsta pakalpojumu grozs augstam nabadzības riskam pakļautām ģimenēm – ar ikdienā izmantojamiem pakalpojumiem – mājokļa izmaksām, sabiedriskā transporta, degvielas, telekomunikāciju, veselības apdrošināšana un apdrošināšana; lai kopumā kompensētu ģimenes ienākumu atšķirības uz vienu ģimenes locekli.
 - Atbalsta mehānisms zemo algu saņēmējiem ar bērniem, negūto atvieglojumu apmērā.
2. Apgādnieka zaudējuma pensijas apmērs atbilstoši minimālo uzturlīdzekļu apmēram;
3. Ieviest apgādnieka darbaspēju zaudēšanas pabalstu atbilstoši minimālo uzturlīdzekļu apmēram.

IEDZĪVOTĀJI 65+ UN MĀJSAIMNIECĪBAS

- › Statistiskais portrets*
- › Pasākumu ietekme
- › Rekomendācijas

*Statistisko portretu izveidē tika izmantota pieeja analizējot mērķa grupām piederīgās mājsaimniecības divos griezumos – ar nepietiekamiem ienākumiem (bruto ienākumi zem minimālās algas uz vienu m/s locekli) un pārējās mājsaimniecības (bruto ienākumi virs minimālās algas uz vienu m/s locekli)

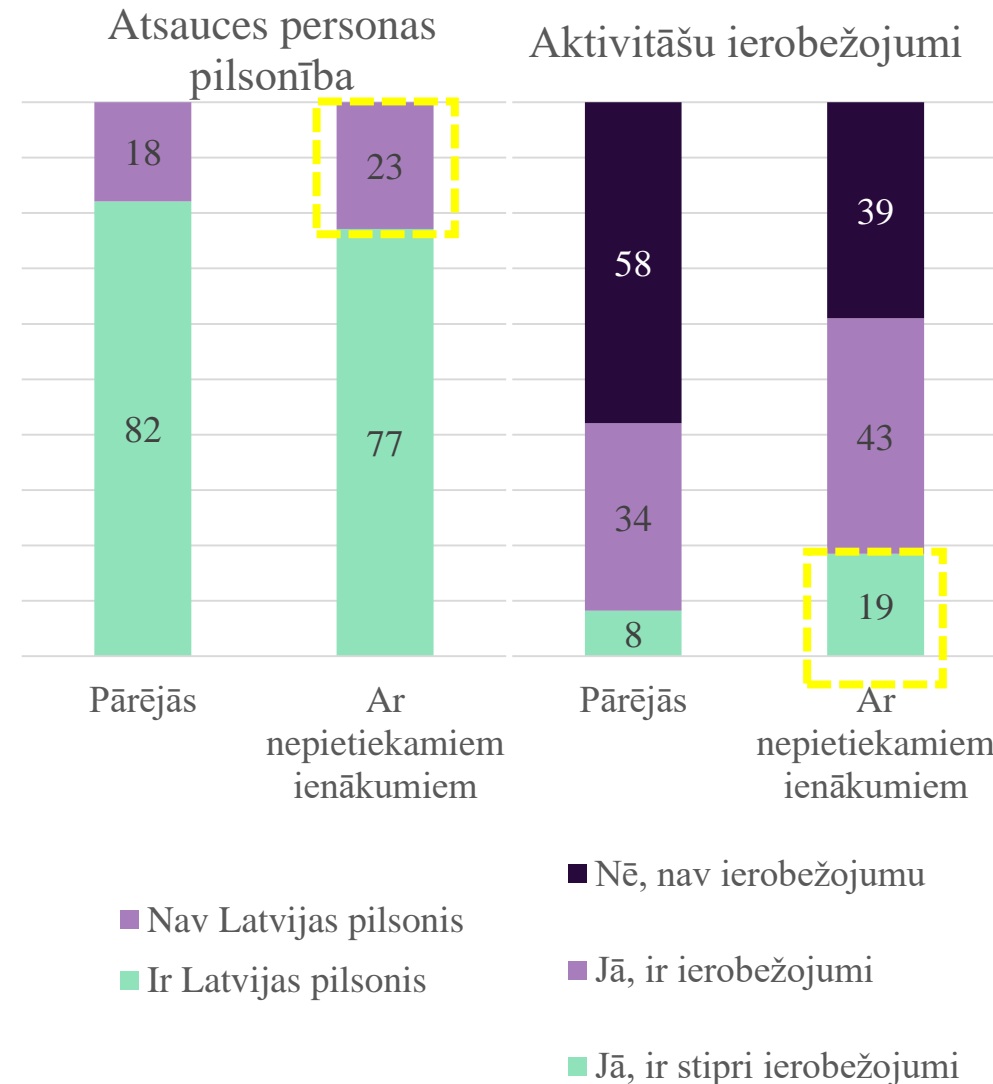
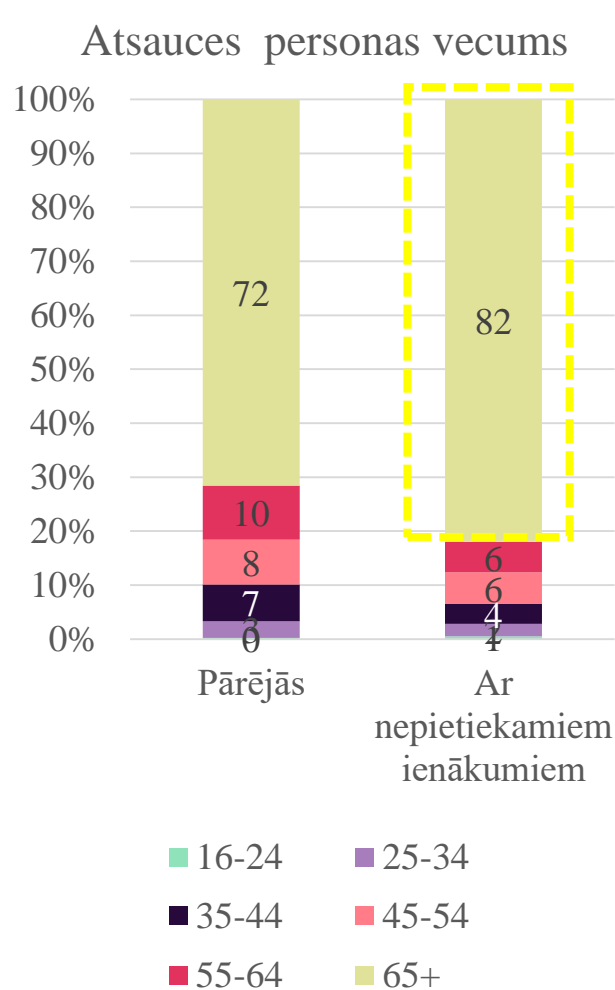
IEDZĪVOTĀJI 65+

Nabadzības riskam 2014.gadā pakļauts katrs ceturtais seniors

Sevišķi dziļam nabadzības riskam ir pakļauti seniori 65+,

- ▶ kas dzīvo vieni paši (nabadzības risks 67%),
- ▶ sievietes (42%),
- ▶ virs 75 gadu vecuma (41%),
- ▶ nestrādājošie pensionāri (37%).

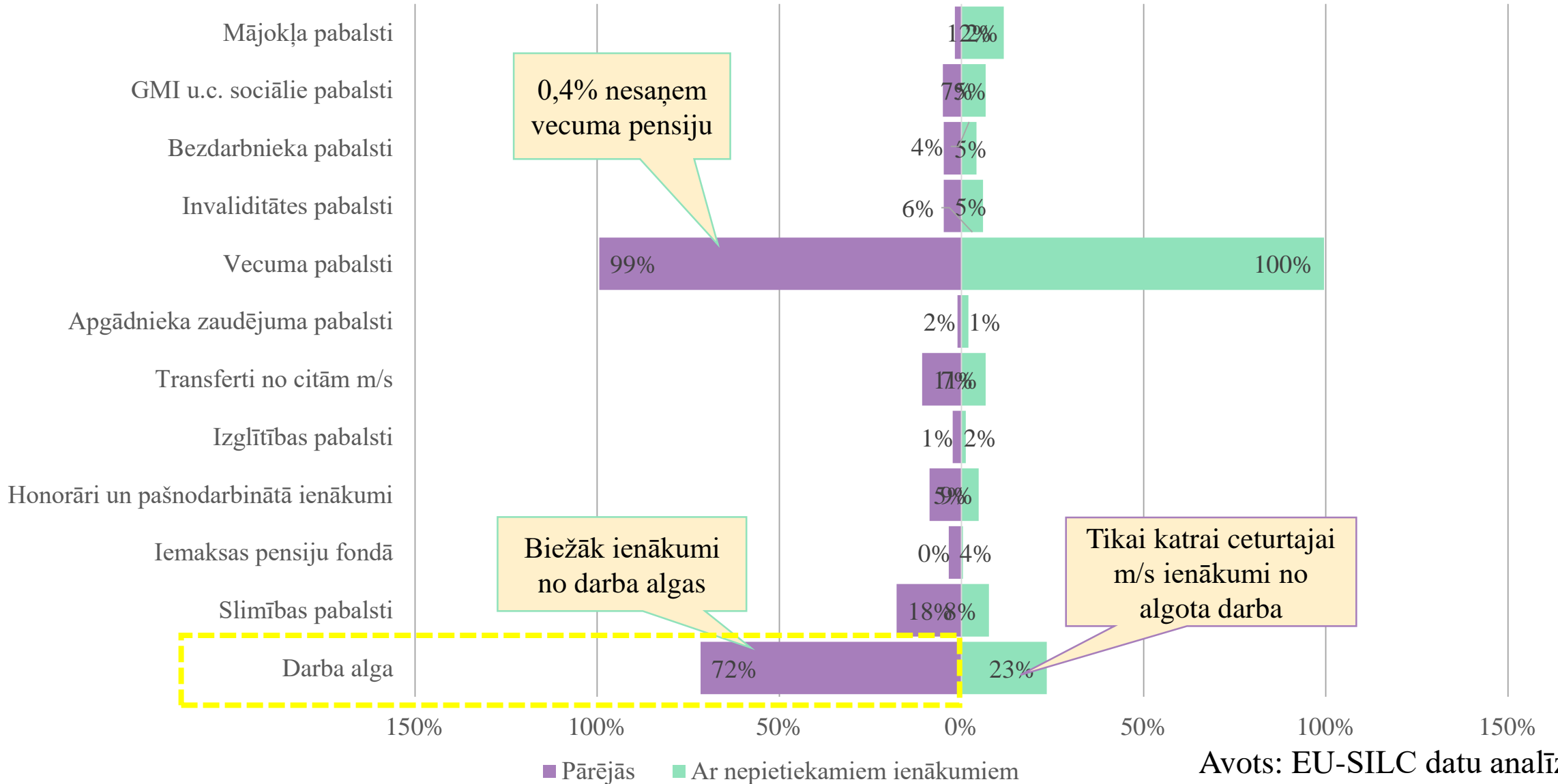
Salīdzinājumam: nabadzības risks strādājošam senioram (3%), personas 65+ (35%)

*atsauces persona, mājsaimniecības «galva»

IENĀKUMU AVOTI IEDZĪVOTĀJIEM 65+

Mājsaimniecību īpatsvars, kam ir attiecīgie ienākumi (%)

IEDZĪVOTĀJI 65+

Ar nepietiekamiem
ienākumiem

Pamatpakalpojumu pieejamība* mājsaimniecībai:

Ar grūtībām pieejama primārā veselības aprūpe (46%), apgrūtināta pārtikas produktu pieejamība (33%); sabiedriskā transporta pieejamība (28%).

Nespēj segt neparedzētus finansiālus izdevumus – 89%.

Spēja «savilkt galus» - 29% ar lielām grūtībām, 35% ar grūtībām, 28% ar nelielām grūtībām.

Pirkumu kredīta un aizdevumu atmaksas finansiālais slogs lielas grūtības sagādā 45% un vēl 49% - nelielas grūtības.

Mājoklis ar hipotekāro kredītu – 4% mājsaimniecību.

Kopējo mājokļu izmaksu finansiālais slogs lielas grūtības sagādā 45% un vēl 49% - nelielas grūtības.

IEDZĪVOTĀJI 65+: PASĀKUMU IETEKME UN IETEIKUMI

Nevienlīdzība vecuma pensijas saņēmēju vidū pieaug (sevišķi vīriešu auditorijā);

Trīs gadu laikā šajā vecuma grupā nabadzības riskam pakļauto skaits dubultojies;

Materiālās nenodrošinātības rādītāji uzlabojas, tomēr lēnāk nekā sabiedrībā kopumā;

Atbalsts gados vecākiem un tiem, kas dzīvo vieni – palīdzot segt mājokļa izmaksas, veicinot pamatpakalpojumu pieejamību;

Pensijas indeksācijā lielāks īpatsvars sociālo iemaksu algas pieaugumam.

ZEMAS DARBA INTENSITĀTES MĀJSAIMNIECĪBAS

- › Statistiskais portrets*
- › Pasākumu ietekme
- › Rekomendācijas

*Statistisko portretu izveidē tika izmantota pieeja analizējot mērķa grupām piederīgās mājsaimniecības divos griezumos – ar nepietiekamiem ienākumiem (bruto ienākumi zem minimālās algas uz vienu m/s locekli) un pārējās mājsaimniecības (bruto ienākumi virs minimālās algas uz vienu m/s locekli)

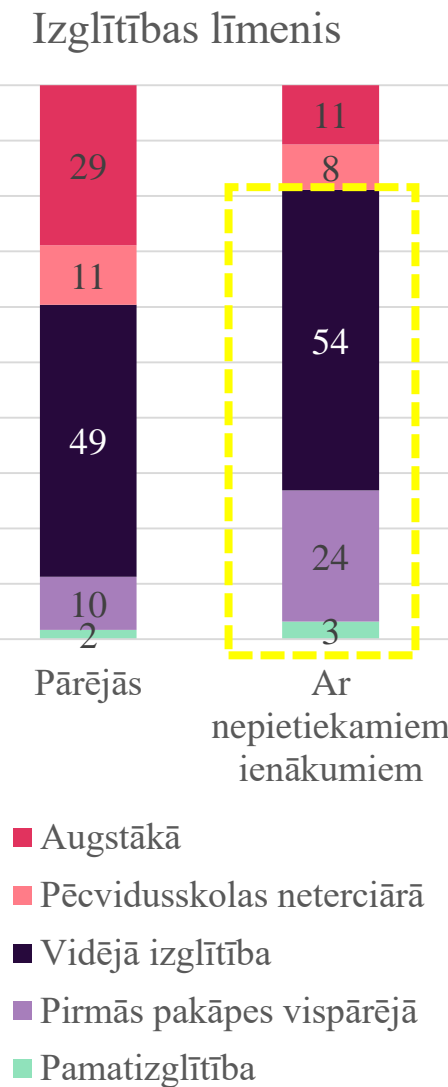
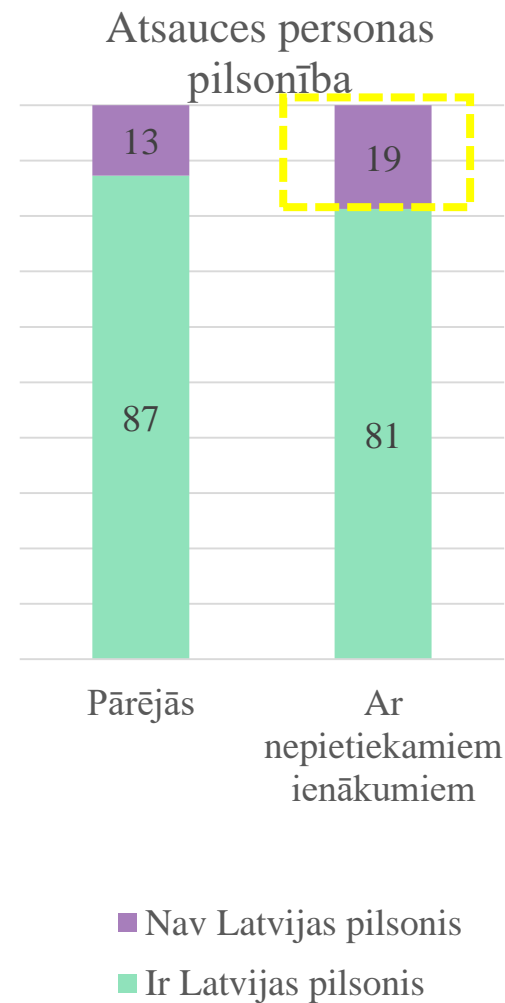
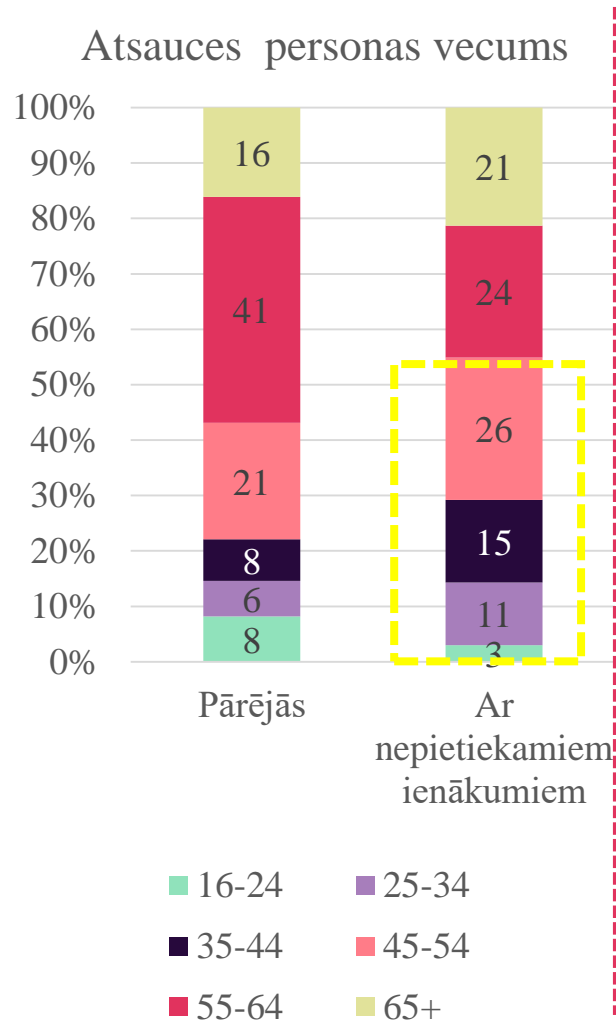
ZEMAS DARBA INTENSITĀTES M/S

Nabadzības riskam 2014.gadā pakļautas trīs no četrām personām

Darbspējīgi iedzīvotāji zemas darba intensitātes mājsaimniecībās **pakļauti ļoti dziļam nabadzības riskam (75%)**.

Kas viņi ir? Biežāk 55-64 gadi, personas ar pamatskolas izglītību, ar ļoti sliktu veselības pašnovērtējumu, bezdarbnieki, mājsaimnieces, personas ar aktivitāšu ierobežojumiem.

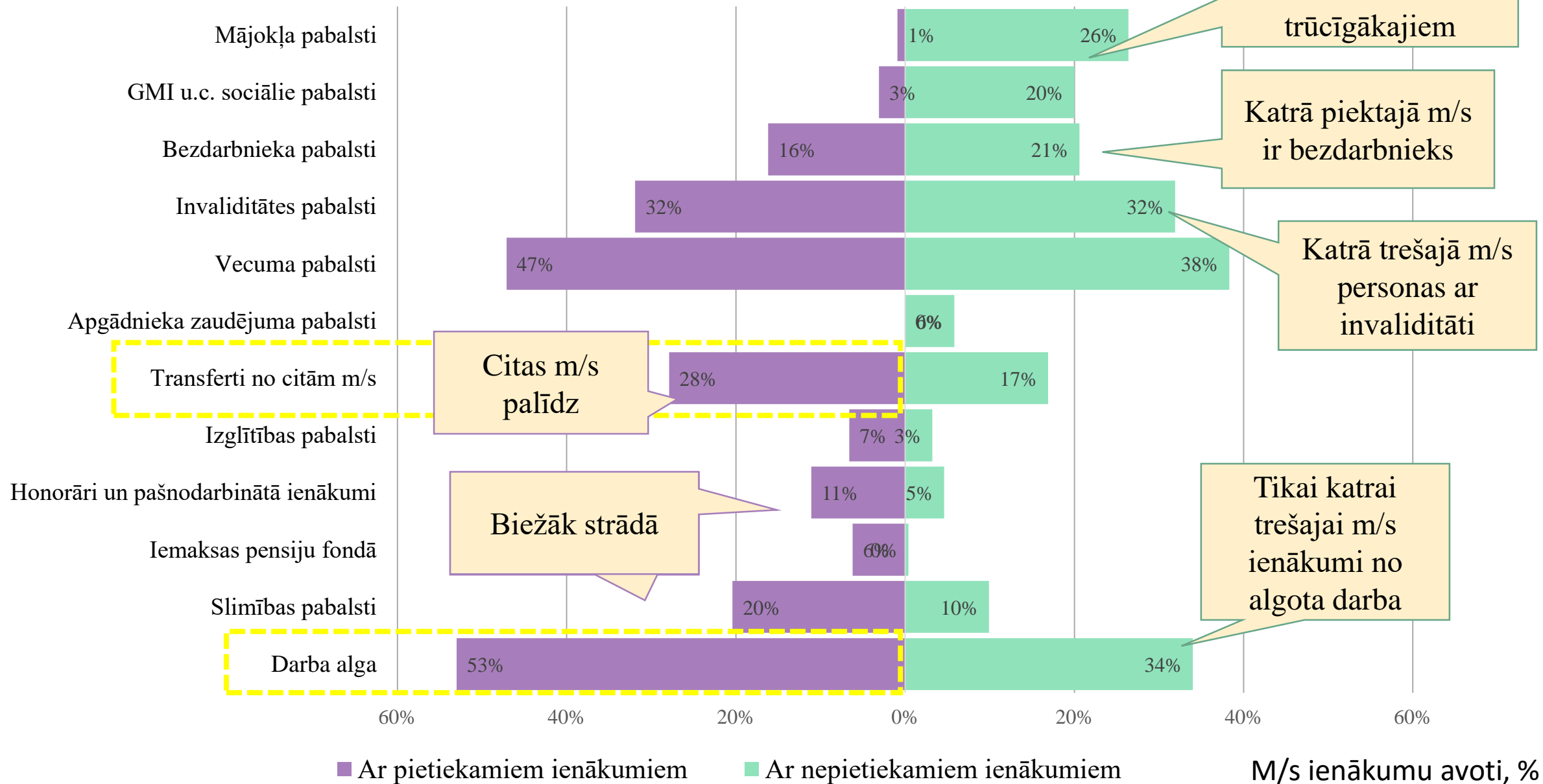
Salīdzinājumam: nabadzības risks strādājošajam (9%), ekonomiski neaktīvām personām (32%), bezdarbniekiem (55%).

*atsauces persona, mājsaimniecības «galva»

Grupā ar nepietiekamiem ienākumiem, lielāks īpatsvars ar personām, kam ir **stipri aktivitāšu ierobežojumi** veselības problēmu dēļ – katras desmitās mājsaimniecības sastāvā!

IENĀKUMU AVOTI

ZEMAS DARBA INTENSITĀTES M/S

Ar nepietiekamiem
ienākumiem

Pamatpakalpojumu pieejamība* mājsaimniecībai:

Raksturīga apgrūtināta pieejamība visiem pamatpakalpojumiem!

Ar grūtībām pieejama primārā veselības aprūpe (42%), obligātās izglītības iestāde (34%); apgrūtināta pārtikas produktu pieejamība (25%); sabiedriskā transporta pieejamība (22%).

Nespēj segt neparedzētus finansiālus izdevumus – 93%. Spēja «savilkt galus» - 50% ar lielām grūtībām, 32% ar grūtībām, 15% ar nelielām grūtībām.

Pirkumu kredīta un aizdevumu atmaksas finansiālais slogs lielas grūtības sagādā 57% ģimeņu un vēl 30% - nelielas grūtības.

Mājoklis ar hipotekāro kredītu – 4% ģimeņu.

Kopējo mājokļu izmaksu finansiālais slogs lielas grūtības sagādā 69% ģimeņu un vēl 26% - nelielas grūtības.

PASĀKUMU IETEKME

Izvērtējuma periodā sarucis darbspējīgo personu skaits, kas dzīvo mājsaimniecībās ar ļoti zemu darba intensitāti no 117 tūkst. personu 2012. gadā līdz 88 tūkst. personu 2014. gadā, t.i. par 29 tūkst. jeb 25%.

Bērni, kas dzīvo šajās mājsaimniecībās pakļauti visdziļākajiem nabadzības riskiem un situāciju pasliktinājās ar 2013.gadu, kad trūcīgajām ģimenēm saruka pašvaldības sniegtais atbalsts.

Izvērtējuma periodā nabadzības risks bērniem, kas dzīvo zemas darba intensitātes mājsaimniecībās pieauga no 68% uz 82%.

EU-SILC rezultātos iezīmējas vairākas “nenoklātās” jomas zemas darba intensitātes mājsaimniecībās – digitālās prasmes un mobilitātes iespējas (apgrūtināta pieejamība sabiedriskajam transportam zemas darba intensitātes mājsaimniecībām ar nepietiekamiem ienākumiem).

ZEMAS DARBA INTENSITĀTES M/S: IETEIKUMI

Materiālas atbalsts bērniem, kas dzīvo zemas darba intensitātes mājsaimniecībās (paaugstināts GMI līmenis bērniem, mācību piederumu, interešu izglītības un sabiedriskā transporta un telekomunikāciju apmaksā, sociālā pedagoga un vecākiem bērniem mentora atbalsts).

Mobilitātes atbalsta pārskatīšana, padarot to draudzīgāku un nodrošinot pārklājumu arī Rīgas teritorijā.

Padziļināti izanalizēt situāciju mājsaimniecībās, kurās persona ar invaliditāti ir bērnu apgādnieks, lai identificētu efektīvākos atbalsta pasākumus.

MĀJSAIMNIECĪBAS AR PERSONĀM AR INVALIDITĀTI

- › Statistiskais portrets*
- › Pasākumu ietekme
- › Rekomendācijas

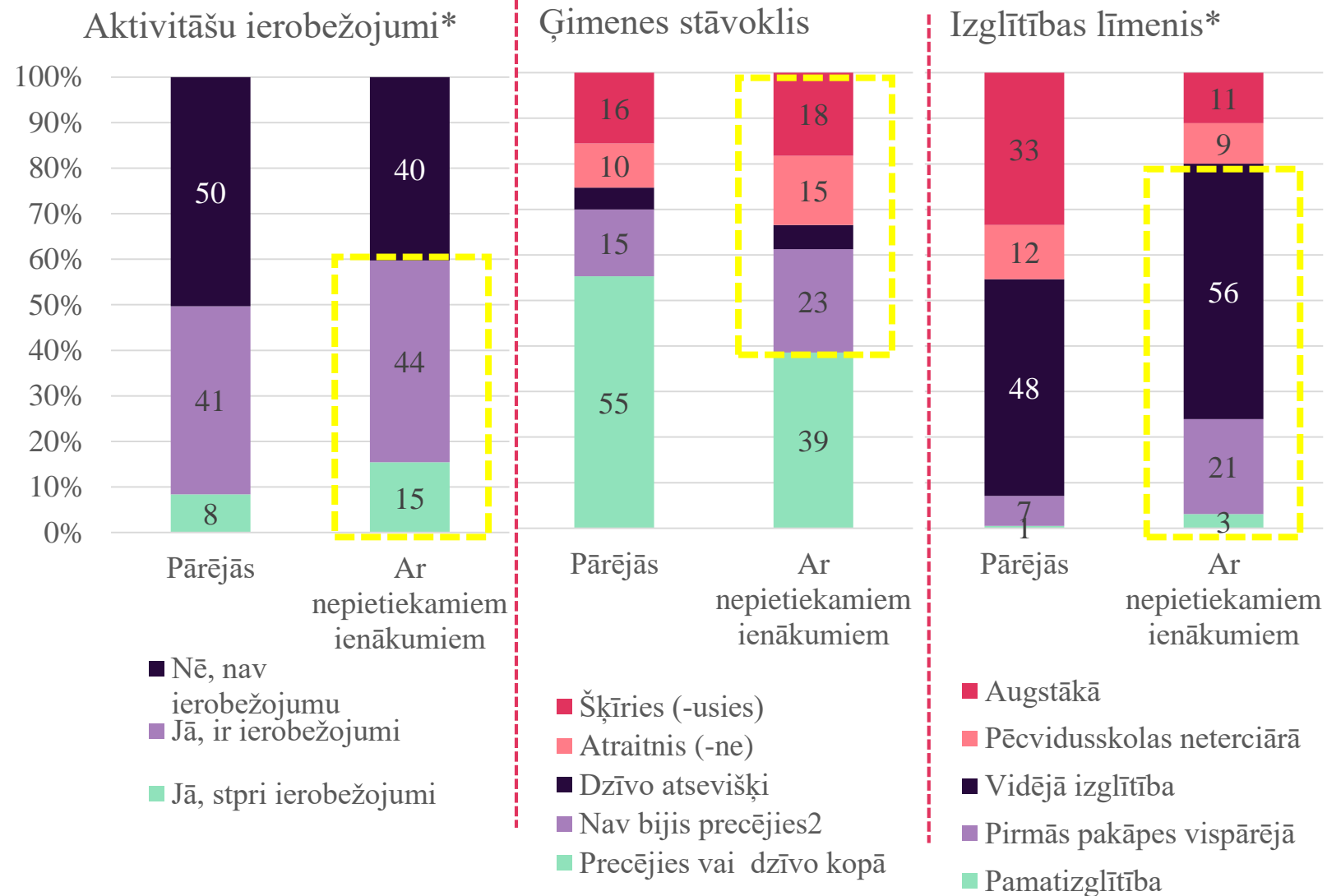
*Statistisko portretu izveidē tika izmantota pieeja analizējot mērķa grupām piederīgās mājsaimniecības divos griezumos – ar nepietiekamiem ienākumiem (bruto ienākumi zem minimālās algas uz vienu m/s locekli) un pārējās mājsaimniecības (bruto ienākumi virs minimālās algas uz vienu m/s locekli)

M/S AR PERSONĀM AR INVALIDITĀTI

Nabadzības riskam
2014.gadā pakļautas trīs no
četrām personām

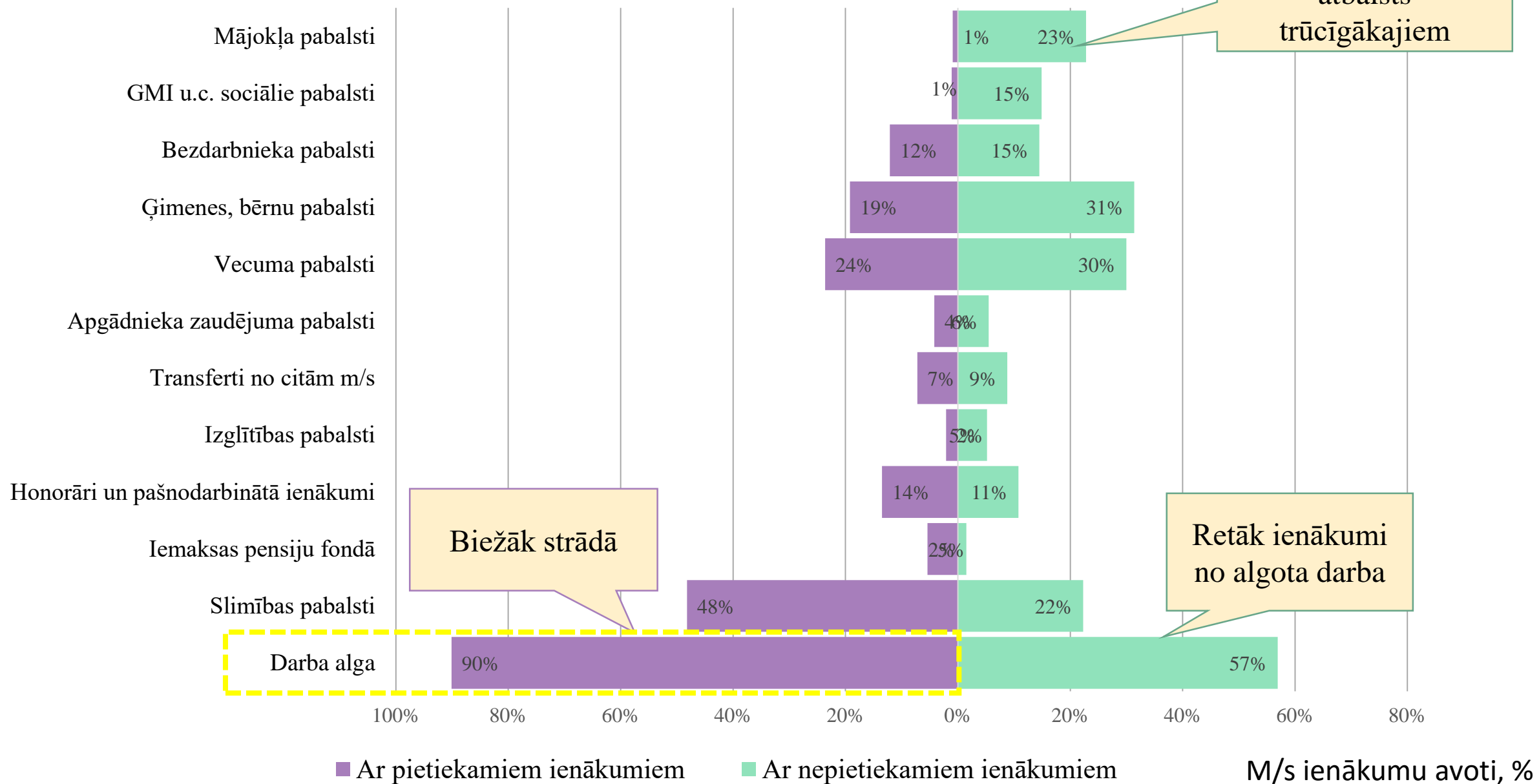
Nabadzības risks:
Invaliditātes pensijas un
apgādnieka zaudējuma
pensijas saņēmējiem
(35%).

Salīdzinājumam: nabadzības risks
strādājošajam (9%)

*atsauces persona, mājsaimniecības «galva»

IENĀKUMU AVOTI

M/S AR PERSONĀM AR INVALIDITĀTI

Ar nepietiekamiem
ienākumiem

Pamatpakalpojumu pieejamība* mājsaimniecībai:

Raksturīga apgrūtināta pieejamība visiem pamatpakalpojumiem!

Ar grūtībām pieejama primārā veselības aprūpe (42%), obligātās izglītības iestāde (36%); apgrūtināta pārtikas produktu pieejamība (27%); sabiedriskā transporta pieejamība (25%), kā arī automobilis ir tikai 30%, dators 51%.

Nespēj segt neparedzētus finansiālus izdevumus – 94%. Spēja «savilkt galus» - 42% ar lielām grūtībām, 32% ar grūtībām, 23% ar nelielām grūtībām.

Pirkumu kredīta un aizdevumu atmaksas finansiālais slogs lielas grūtības sagādā 46% ģimeņu un vēl 42% - nelielas grūtības.

Mājoklis ar hipotekāro kredītu – 3% ģimeņu.

Kopējo mājokļu izmaksu finansiālais slogs lielas grūtības sagādā 62% ģimeņu un vēl 32% - nelielas grūtības.

M/S AR PERSONĀM AR INVALIDITĀTI: IETEIKUMI

Nabadzības risks personām, kas saņem invaliditātes vai apgādnieka zaudējuma pensiju izvērtējuma periodā ir audzis (pēc CSP datiem vidējais apmērs pensijām nav būtiski mainījies) no 20% uz 33%.

Padziļināti izanalizēt situāciju mājstaimniecībās, kurās persona ar invaliditāti ir bērnu apgādnieks, lai identificētu efektīvākos atbalsta pasākumus.

Turpināt iesāktos pasākumus nodrošinot pieprasījumu pēc asistenta pakalpojumiem un tehniskajiem palīglīdzekļiem, subsidēto darba vietu piedāvājuma veidošanu.

EKONOMETRISKĀ ANALĪZES REZULTĀTI

Analīzē tika meklētas atbildes uz jautājumu:

- ▶ Kādi faktori palielina vai samazina mājsaimniecības varbūtību būt ar nepietiekamiem ienākumiem?
- ▶ Modelī tika iekļauti faktori – atsaucēs personas dzimums, vecums, ģimenes stāvoklis, dzimšanas valsts, pilsonība un izglītības līmenis;
- ▶ Mājsaimniecības līmenī: pieaugušo skaits, bērnu skaits, reģions, darba ienākumi un pabalsti;
- ▶ Ekonometriskās analīzes rezultāti apstiprināja jau iepriekš paustos secinājumus un pieņēmumus.

EKONOMETRISKĀ MODEĻA REZULTĀTI

- › Iedzīvotāji, kas saņem pabalstus, turpina būt ar nepietiekamiem ienākumiem;
- › Ienākumu testētie pabalsti ir labi mērķēti;
- › Universālie pabalsti nav pietiekami, lai atrisinātu nepietiekamu ienākumu problēmu;

Mainīgais	Koeficients	Nozīmīgums
Pabalsti (reference – nav)		
Bezdarba pabalsti	.256	.028
Vecuma pabalsti	-.140	.221
Apgādnieka zaudējuma pabalsti	.319	.162
Slimības pabalsti	-.591	.000
Invaliditātes pabalsti	.012	.927
Ar izglītību saistītie pabalsti	.578	.007
Ar ģimeni vai bērniem saistītie pabalsti	.151	.281
Pašvaldību sociālā palīdzība (GMI, ārkārtas situāc, u.c.)	.320	.066
Mājokļa pabalsti	1.940	.000
Regulārie naudas pārskaitījumi no citām m/s	-.109	.423

MĀJSAIMNIECĪBU ATBALSTS / AIZSARDZĪBA PARĀDSAISTĪBU GADĪJUMĀ

- › Statistiskais portrets*
- › Ieteikumi

*Statistisko portretu izveidē tika izmantota pieeja analizējot mērķa grupām piederīgās mājsaimniecības divos griezumos – ar nepietiekamiem ienākumiem (bruto ienākumi zem minimālās algas uz vienu m/s locekli) un pārējās mājsaimniecības (bruto ienākumi virs minimālās algas uz vienu m/s locekli)

IEDZĪVOTĀJU SITUĀCIJA I

Spēja „savilkt galus kopā“	%	Pārējās m/s	M/s ar nepietiekamiem ienākumiem
Spēja „savilkt galus kopā“	Ar lielām grūtībām	10	33
	Ar grūtībām	26	35
	Ar nelielām grūtībām	39	26
	Samērā viegli	16	6
	Viegli	5	0,7
	Ļoti viegli	0,6	0,1
Mājokļu izmaksu finansiālais slogs	Sagādā lielas grūtības	29	55
	Sagādā nelielas grūtības	53	38
	Nemaz nesagādā grūtības	18	7
Saistību atmaksas finansiālais slogs	Sagādā lielas grūtības	21	42
	Sagādā nelielas grūtības	53	45
	Nemaz nesagādā grūtības	26	13

Avots: EU-SILC apsekojums

- ▶ 14% jeb aptuveni 70 tūkst. no kredītņēmējiem kavē kredītu apmaksu, t.sk. nebanku sektorā ap 50 tūkst., banku sektorā ap 60 tūkst.
- ▶ Teju 80 tūkst. iedzīvotāju kavē komunālo pakalpojumu rēķinu apmaksu, katram sestajam kavētājam parāds pārsniedz 700 eiro.
- ▶ Izvērtējuma periodā – 4,2 tūkst. pasludinātu maksātnespējas lietu

Avots:

Kredītbiroja, aptauju un administratīvo datu informācija

FINANŠU PAKALPOJUMU IZMANTOŠANA

Pakalpojumu izmantošana, %		Pārējās m/s	M/s ar nepietiekamiem ienākumiem
	Norēķinu konts	91	65
	Krājkonts	11	4
	Ir aizdevuši citai m/s	10	6
	Noslēgts līzings	14	4
	Parāds kredītlīnijas kontā*	38	42
	Parāds kredītkartē*	22	19
	Aizņēmumi no tuviniekiem	7	4
	Citi aizņēmumi	17	9
Finanšu riska uzņemšanās, %	Augsta	1	0,3
	Virs vidējā	2	2
	Vidējā	15	5
	Nevēlas uzņemties	82	96

*tie, kas izmanto attiecīgo pakalpojumu Avots:Latvijas banka

	Pārējās m/s	M/s ar nepietiekamiem ienākumiem
Privātais pensiju fonds	16	5
Kredīts bez nodrošinājuma	13	8
Kredīts, kura nodrošinājums ir īpašums	4	3
Studiju kredīts	3	1
Ātrais kredīts	6	10
Hipotekārais kredīts	5	2
Veselības apdrošināšana	22	15
Dzīvības apdrošināšana	8	7

Avots: FKTK Finanšu pratības aptauja

KOPSAVILKUMS UN IETEIKUMI

Profesionālas konsultācijas ģimenes budžeta un finanšu plānošanā;

Finanšu pratības pilnveide mūžizglītības vai sociālās atbildības projektu veidā;

Apdrošināšanas pakalpojumi kredītu jomā, īpaši hipotekārajiem kredītiem

Pratība

«TAP»

Plāns parādsaistību segšanai;

Uz laiku apturēti līgumsodu, procentu, nokavējuma naudas maksājumu pieaugums;

Apdrošināšana

Savlaicīgs darbs ar parādniekiem

Preventīvas darbības nelielu parādu gadījumā (piemēram, komunālo maksājumu gadījumā neļaujot uzkrāt relatīvi lielus parādus);

TAP – tiesiskas aizsardzības process parādsaistību kārtošanas laikā

DATU PIEEJAMĪBA I

Ikgadējie EU-SILC apsekojuma dati:

Problēmas	Risinājumi
Anonimizācijas dēļ ierobežoti iespējamie datu griezumi (piemēram, detalizācija par saņemto pabalstu veidiem).	Centralizēti izveidot griezumu tabulas MS Excel veidā, kas ir pieejamas ieinteresētajām pusēm (nav jāveic atsevišķi datu pasūtījumi CSP). Anonimizētos datus papildināt ar papildu mainīgajiem efektīvākai analīzei – m/s piederība decilei, kvintilei, riska grupām, u.c.
Ierobežotas iespējas analizēt nelielas mērķa grupas dēļ mazas pārstāvniecības izlasēs.	<ol style="list-style-type: none">1. Katru gadu kādai no aktuālajām grupām (piemēram, daudz bērnu ģimenes), palielināt respondentu skaitu, lai iegūtu padziļinātai analīzei derīgus datus;2. Padziļinātai ienākumu analīzei izmantot Darbaspēka apsekojuma datus (lielākas izlases dēļ).
Ierobežotas iespējas analizēt konkrētu pasākumu ietekmi, jo apsekojuma anketā trūkst papildinoši jautājumi, kas ļautu precīzi identificēt mērķa grupu, uz kuru pasākums attiecas.	Jau pasākumu ieviešanas posmā paredzēt papildu jautājumus apsekojuma anketā vai paredzēt katru gadu pārskatāmo anketas daļu, kas atbilstu aktuālās rīcībpolitikas pasākumiem.

DATU PIEEJAMĪBA II

Nabadzīgākām iedzīvotāju grupām mazāka varbūtība iekļūt apsekojumu un aptauju izlasēs, tāpēc padziļinātai situācijai nepieciešami alternatīvi pētījumi ar kvalitatīvām metodēm;

Trūkst atvērto elementāro (t.sk. administratīvo) datu mašīnlasāmā formātā, pieejamie dati pārsvarā apkopotā formātā, nereti neatbilstošos formātos (pdf, jpg, word);

Pārresoru koordinācijas centra datu bāzē petijumi.mk.gov.lv vēlams publicēt pētījumus pilnā apjomā, iekļaujot datu tabulas un/vai mikrodatu mašīnlasāmā formātā;

Pašvaldību saistošie noteikumi netiek uzkrāti datu bāzē, kurā varētu izsekot laika gaitā veiktajiem grozījumiem;

Nevienā iestādē netiek apkopoti dati, kas raksturotu kredītņēmēju vai kredītu maksājumu kavētāju sociāldemogrāfisko profilu.

PAPILDU AVOTI ANALĪZEI

Darbspēka apsekojums (griezumu tabulas, mikrodati ar iespēju analizēt mājsaimniecību griezumū);

2017.gada oktobrī būs pieejams PTAC pētījums «Par iemesliem un pieredzi, patērētājiem izmantojot kredītus»;

2017.gada decembrī būs pieejami 2016. gada Eiropas dzīves kvalitātes apsekojuma detalizētie dati;

2018.gadā FKTK īstenos nākamo Finanšu pratības aptauju;

Katru mēnesi pieejami dati no ECFIN sabiedriskās domas aptauja par sociāli ekonomisko stāvokli Latvijā un ģimenes finansiālā stāvokļa izmaiņām.

Jautājumi?

Elīna Ozoliņa
elina.ozolina@jaunradeslab.lv